

BEROEPSBELANGEN

VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE COMMISSIE VAN RAPPORTEURS OVER HET ONTWERP VAN WET TOT HERZIENING VAN DE UITVOERING VAN DE WET VAN 29 JUNI 1925 (STAATSBLAD 282). (BERSTE KAMER)

Bij het afdelingsonderzoek van dit wetsontwerp meenden sommige leden het in den Minister te moeten prijzen, dat hij niet heeft gearzeld de noodige stappen te doen om aan de onjuiste toepassing der wet van 29 Juni 1925 (Staatsblad 282) een einde te maken. Ook stelden zij het op prijs, dat deze bewindsman alle schuld in deze op zich neemt, niettegenstaande zijn ambtsvoorganger eigenlijk de ware schuldige is. Een en ander nam evenwel niet weg, dat zij het betreunden, dat de Minister niet eerder heeft ingegrepen en zelfs met de onjuiste uitvoering der wet is voortgegaan.

Tegenover deze laatste uitspraak werd door eenige andere leden stelling genomen. Zij betoogden, dat men er den Minister volstrekt geen verwijt van mag maken, dat hij niet aanstonds een einde heeft gemaakt aan de onjuiste toepassing der wet. Immers, het verkeerde van den onder zijnen ambtsvoorganger bestaanden gang van zaken moest hem eerst blijken, alvorens er aanleiding tot ingrijpen voor hem kon bestaan. Zoodra de Minister overtuigd was, dat de wet niet overeenkomstig de bedoeling werd toegepast, heeft hij niet gearzeld om daaraan een einde te maken. Hem kan dus, volgens deze leden, geen blaam, hoe zacht ook, treffen.

Enkele andere leden maakten de opmerking, dat hier aan het oordeel der Kamer een zonderling wetsontwerp wordt onderworpen, en wel een, waarbij wordt geconstateerd, dat de uitvoering van een wet niet in overeenstemming met hare bedoeling is geschied. Zij waren van oordeel, dat in zulk een geval niet de wet zelve had behooren te worden gewijzigd, maar alleen de uitvoering ongedaan had moeten worden gemaakt. Ook achtten zij de oplossing, welke thans aan de zaak wordt gegeven, niet juist. Verschillende personen, die volgens de wet van 29 Juni 1925 (Staatsblad 282) de bevoegdheid hebben verkregen de volledige tandprothese uit te oefenen, zullen nu daartoe onbevoegd worden en hun beroep moeten opgeven. Dit achtten de leden, hier aan het woord, niet billijk. Zij vroegen zich af, of hier niet veeleer de wet op de verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministerieele Departementen in toepassing behoorde te worden gebracht. Immers, voor de toepassing eener wet is het hoofd van het

betrokken Departement verantwoordelijk. Is deze het slachtoffer geworden van onjuiste adviezen zijner ambtenaren, dan behoeft hij die niet met zijne verantwoordelijkheid te dekken, maar dienen deze ambtenaren aansprakelijk te worden gesteld. Zij drongen er op aan volledig en openhartig te worden ingelicht aangaande den gedachten-gang, die er toe heeft geleid de duidelijke voorschriften der wet te schenden.

Door deze leden werd voorts gewezen op het herhaald gebruik door den Minister gemaakt van de uitdrukking „continuïteit”. Zij konden zich daarmede geenszins vereenigen, want bij het plegen van onrecht bestaat de eisch van continuïteit niet. Uit dit beroep op continuïteit schijnt echter te moeten worden afgeleid, dat er is geweest een bepaalde gedragslijn, methode of maatstaf, en deze leden zouden eene onomwonden uiteenzetting daarvan wenschen.

Vele leden verklaarden de ernstige bezwaren, gerezen tegen de uitvoering, welke de betrokken Ministers aan de wet van 29 Juni 1925 (Staatsblad 282) hebben gegeven, te deelen, maar waren overtuigd, dat dit wetsontwerp daaraan op de juiste wijze tegemoet komt. Naar hunne meening kon op geen andere wijze die onjuiste uitvoering worden te niet gedaan. Zij achtten het volstrekt niet onbillijk, dat degenen, die de bevoegdheid volgens de bestaande wet hebben verkregen door overlegging van onjuiste gegevens, deze weder zullen verliezen, ook al worden zij daardoor in hun bestaan getroffen. Het ontging dezen leden ten eenemale, welk nut een toepassing van de Wet op de verantwoordelijkheid van de hoofden der Ministerieele Departementen zoude hebben, — gesteld dat deze inderdaad mogelijk en juist ware, hetgeen zij ontkenden. Ook achtten zij door de gewisselde stukken en de gehouden beraadslagingen in de Tweede Kamer den gang van zaken voldoende toegelicht, en zou naar hunne meening een volledige en openhartige uiteenzetting van den gedachtengang, die er toe heeft geleid de duidelijke voorschriften der wet te schenden, niet anders kunnen zijn dan eene overbodige herhaling.

Het wetsontwerp gaf voorts nog aanleiding tot de volgende opmerkingen.

Ook na de inwerkingtreding van deze wet zullen degenen, die ten onrechte bevoegd zijn verklaard de volledige tandprothese uit te oefenen, daarmede voort kunnen gaan tot het tijdstip, bedoeld, maar niet bepaald in het laatste lid van het eenige artikel der wet. In de Memorie van Toelichting wordt gezegd, dat dit tijdstip zal worden bepaald, wanneer „alle gevallen zijn afgehandeld”. Een termijn voor die „afhandeling” wordt echter noch in de wet, noch in de Memorie van Toelichting genoemd, en de duur daarvan zal hoofdzakelijk afhangen van het Departement zelf, hetwelk den met de bedoeling van den wetgever strijdigen toestand in het leven riep. Men wenschte daarom van den Minister de stellige verzekering te ontvangen, dat te dezer zake de grootst mogelijke spoed zal worden betracht, zoodat degenen, die ten onrechte bevoegd zijn verklaard tot de uitoefening van de

volledige tandprothese, niet langer hun beroep zullen kunnen blijven uitoefenen dan strikt noodzakelijk is. Ook zou men gaarne vernemen, hoe lang ongeveer de bestaande, ongewenschte toestand op zijn hoogst zal kunnen duren.

Voorts vroeg men nadere inlichting omtrent den laatsten zin van het eenig artikel, waarvan men de redactie minder juist oordeelde. Zal, zoo vroeg men, een tandheekkundige, die later de bevoegdheid van tandarts verwerft, en dien titel gaat voeren, strafbaar zijn?

In het voorlaatste lid van het eenig artikel wordt gewaagd van eene Commissie, waarvan de Minister de benoeming aan zich schijnt te willen houden. Men achtte dit laatste niet zonder bedenking. In ieder geval zou men wenschen, dat de voorzitter van de Commissie, die veelal een beslissenden invloed op het uit te brengen advies zal kunnen hebben, zou worden benoemd op voordracht van een rechterlijke autoriteit of een rechterlijk college.

Ook werd gevraagd, of de Minister er bezwaar tegen zou hebben, toe te zeggen, dat de beslissingen, genomen in afwijking van het advies van bedoelde Commissie, officieel zullen worden bekend gemaakt met de beweegredenen, welke tot de afwijking hebben geleid, gelijk reeds onder meer geschiedt met de beslissingen der Kroon, contrair van het advies van de afdeling voor de geschillen van bestuur van den Raad van State.

Andere leden waren van gevoelen, dat de benoeming van de bedoelde Commissie geheel aan den Minister kan worden overgelaten, en dat het allerminst aanbeveling zou verdienen de afwijkende adviezen der Commissie openbaar te maken. Waar het hier voor een deel ook beoordeeling van personen betreft, achtten zij openbaarmaking der beweegredenen in strijd met de in dergelijke gevallen steeds gevolgde practijk en niet in het belang der betrokken personen.

Nog werd gevraagd naar de bedoeling van de uitspraak in de Memorie van Toelichting, dat de Commissie bij het opmaken van haar advies „uiteraard” niet uitsluitend zal zijn aangewezen op de volgens de wet in te zenden stukken als zoodanig, „maar” dat zij de bevoegdheid zal hebben, de waarde dier stukken nader te toetsen. Men begreep deze tegenstelling niet en zou door een voorbeeld de bedoeling gaarne zien toegelicht. Het verlenen van de bevoegdheid tot het nemen van beslissingen buiten de over te leggen stukken, zou de geheele wet op losse schroeven stellen en zou uit dien hoofde niet kunnen worden goedgekeurd.

De stellige verwachting werd ten slotte uitgesproken, dat scherp zal worden toegezien, dat aan de eischen, geformuleerd op bladzijde 3 der Memorie van Toelichting, wordt voldaan.

Aldus vastgesteld den 7den December 1926.

BRIET.
MENDELS.
VERKOUTEREN.
DE VEER.
HEERKENS THIJSSSEN.

**EINDVERSLAG DER COMMISSIE
VAN RAPPORTEURS
OVER HET ONTWERP VAN
WET TOT HERZIENING VAN DE UITVOERING VAN DE WET
VAN 29 JUNI 1925 (STAATSBLAD 282). (EERSTE KAMER)**

Nadat het Voorloopig Verslag der Commissie aan de Regeering was medegedeeld, is van haar ontvangen de navolgende

MEMORIE VAN ANTWOORD.

De ondergeteekende is erkentelijk voor de waardeering, die de indiening van het wetsontwerp bij leden van de Kamer heeft gevonden.

Tegenover de critiek, die van andere zijde werd uitgesproken, moge hij het volgende stellen.

Geplaatst voor de keuze, de uitvoering van de wet onder zijn bewind te doen afwijken van hetgeen te voren geschied was, of in dezelfde lijn door te gaan, heeft hij gemeend, het laatste te moeten verkiezen ter wille van de gelijkheid der rechtsbedeeling. Dit heeft ten slotte geleid tot een voorstel tot revisie van alle gevallen, wat almede, ter wille van die zelfde gelijkheid, de voorkeur verdient boven een verschil van toepassing, waardoor wellicht een revisie van de beslissingen ware ontgaan, maar waardoor een onbevredigd gevoel van rechtsongelijkheid zou zijn achter gebleven.

Onjuiste beslissingen konden niet zonder specialen wettelijken grondslag ongedaan worden gemaakt. Immers, de wet van 1925 geeft den Minister niet de bevoegdheid, een verleend visum in te trekken, terwijl toch rechten van derden door de verleening werden gevestigd. De noodig gebleken revisie kan alleen worden tot stand gebracht krachtens een speciale wet, die niet de wet van 1925 wijzigt, maar, overeenkomstig den inhoud van het wetsontwerp, gelast, dat de gevallen, waarin beslist is, andermaal ter toetse zullen worden gebracht.

Een andere weg om te komen tot het door allen gewenschte doel, is er naar de meening van den ondergeteekende niet. Zelfs toepassing van de wettelijke bepalingen in zake de verantwoordelijkheid van de Hoofden der Ministerieele Departementen zou niet tot dat doel kunnen voeren. Door die toepassing — aangenomen al een oogenblik, dat de voorwaarden voor toepassing aanwezig waren — zou men

alleen een bewindsman kunnen treffen. Ook de ambtenaren, die den Minister geadviseerd hebben, zou men, al waren hun adviezen volstrekt onjuist geweest, bezwaarlijk strafrechtelijk aansprakelijk kunnen stellen.

De ondergeteekende merkt hierbij op, dat nergens is gezegd of te kennen gegeven, dat onjuiste adviezen van ambtenaren een rol hebben gespeeld; die adviezen zijn niet besproken en behooren ook niet besproken te worden, omdat voor de beslissingen alleen de Ministers, die haar genomen hebben, verantwoordelijk zijn.

De ondergeteekende heeft reeds in de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Commissie van Rapporteurs uit de Tweede Kamer aangeduid, langs welken gedachtengang de uitvoering der wet is tot stand gekomen. Hij bedoelt hier speciaal hetgeen voorkomt in die Memorie op bladzijde 1, alinea 3, waarin de gedragslijn, die bij de uitvoering van de wet was gevolgd, toen hij aan het hoofd van het Departement kwam te staan, is aangegeven.

Uit het bovenstaande blijkt, dat de ondergeteekende instemt met het gevoelen van de vele leden, die overtuigd waren, dat dit wetsontwerp aan de gerezen bezwaren op de juiste wijze te gemoet komt.

De uitvoering van de wet van 1925 is afgelopen. De termijn, daarvoor in die wet bedoeld, is vastgesteld op 1 December. Van dien dag af zijn dus zij, die zonder visum de volledige tandprothese toepassen, strafbaar. In dit ontwerp kan een termijn voor „afhandeling” van de revisie moeilijk bepaald worden, omdat aan de commissie een redelijke tijd moet worden gegeven voor beoordeeling en uitbrengen van haar advies. De ondergeteekende stelt er evenwel prijs op te verklaren, dat het in zijn bedoeling ligt, de revisie zoo snel als mogelijk zal blijken, te doen afloopen. Van raming van een termijn meent hij zich evenwel te moeten onthouden om niet de kans te loopen, dat hij de commissie meer dan redelijk is, zal binden. Hij meent te mogen vragen, dat genoegen worde genomen met de toezegging, dat hij bij de in te stellen commissie op spoedige behandeling zal aandringen.

Een tandheelkundige, die later de bevoegdheid van tandarts verkrijgt, werkt niet langer op grond van de bepalingen van de wet van 1925, maar van die van de wet van 1876; hij is niet strafbaar, indien hij den titel voert, die laatstgenoemde wet verbindt aan de volledige bevoegdheid.

Den leden, die er bezwaar in zien, dat de ondergeteekende de leden der commissie zou benoemen, moge in herinnering worden gebracht, dat hij eigener beweging deze bepaling in het ontwerp heeft opgenomen. Zou het vertrouwen, dat hij zijn eigen denkbeeld op behoorlijke wijze zal uitvoeren, buitensporig zijn?

De ondergeteekende kan tot zijn leedwezen niet toezeggen, dat de beslissingen, genomen in afwijking van het advies der commissie, zullen worden bekendgemaakt met de beweegredenen, die tot de afwijking hebben geleid. Persoonlijke waardeeringen zullen meermalen tot uiting moeten komen; het ware voor de belanghebbenden al te hard, indien deze bekend werden gemaakt. Met het gevoelen van de

andere leden op dit punt kan de ondergeteekende zich geheel ver-
 eenigen. De bedoeling van de uitspraak in de Memorie van Toelichting,
 dat de commissie niet uitsluitend zal zijn aangewezen op de volgens
 de wet in te zenden stukken als zoodanig, maar de bevoegdheid zal
 hebben de waarde dier stukken nader te toetsen, moge worden ver-
 duidelijkt door de volgende voorbeelden. Verklaringen van artsen of
 tandartsen, dat iemand vóór 1 Juni 1913 de volledige tandprothese
 heeft toegepast, zullen aanvulling noodig kunnen hebben met een aan-
 duiding, wat de steller onder „volledige tandprothese” verstaat. Ge-
 bleken is n.l., dat het bekende arrest van den Hoogen Raad, waarin
 een omschrijving van dien term werd gegeven, niet aan allen, die
 een verklaring afgaven, bekend is en dat zij er iets van geringeren
 omvang onder verstonden. Verklaringen van patiënten zullen in veel
 gevallen nader getoetst moeten worden, omdat gebleken is, dat som-
 mige verklaringen meer op begriplooze welwillendheid dan op eigen
 inzicht berustten.

Er zal worden toegezien, dat aan de eischen, geformuleerd op bladz.
 2 van de Memorie van Toelichting, wordt voldaan.

De Minister van Arbeid,
 Handel en Nijverheid,

J. R. SLOTEMAKER DE BRUINE.

De Commissie van Rapporteurs heeft gemeend met de mededeeling
 van dit antwoord aan de Vergadering haar Eindverslag te kunnen
 sluiten.

Vastgesteld den 16den December 1926.

BRIET.
 MENDELS.
 VERKOUTEREN.
 DE VEER.
 HEERKENS THIJSSSEN.

HERZIENING VAN DE UITVOERING VAN DE WET VAN 29 JUNI 1926 (TECHNIKERSWET) UIT DE „HANDELINGEN” DER EERSTE KAMER

De heer D a n z: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben niet voornemens, nu dit wetsontwerp reeds zoo uitvoerig in de Tweede Kamer is besproken, daaraan nog breede beschouwingen te wijden. Ik wensch echter te wijzen op enkele punten, die m.i. in de gedachtenwisseling der Tweede Kamer min of meer zijn verwaarloosd en die mij toch van genoeg belang schijnen om ze in bespreking te brengen.

Dit wetsontwerp bedoelt de toepassing van de wet van 29 Juni 1925 te herzien.

Uit de stukken en uit de behandeling van dit wetsontwerp in de Tweede Kamer is af te leiden, dat de Ministers, die voor de uitvoering van de wet van 29 Juni 1925 verantwoordelijk zijn, de wet hebben toegepast volgens de letter, doch niet volgens de bedoeling.

Is het nu billijk, Mijnheer de Voorzitter, dat een recht, dat volgens de eene wet verkregen is, door een andere wet ongedaan wordt gemaakt?

In de Memorie van Antwoord zegt de Minister, dat onjuiste beslissingen niet zonder wettelijken grondslag ongedaan konden worden gemaakt. De vraag is gewettigd: Wordt de wetswijziging alleen voorgesteld om de onjuiste toepassing of speelt hierbij ook het verstrekken van onjuiste gegevens een rol?

Deze vraag dient gesteld te worden, omdat ook enkele leden van deze Kamer volgens het Voorloopig Verslag de meening waren toegedaan, dat onjuiste gegevens door belanghebbenden zouden zijn ingeleverd.

De Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging ontkent ten stelligste, dat betrokkenen onjuiste gegevens zouden hebben overgelegd om een visum te bekomen.

De betrokken Ministers hebben visa verleend, waarvan zij wisten, dat niet aan de voorschriften was voldaan ten aanzien van het uitvoeren der volledige tandprothese vóór 10 Juni 1913.

De onjuiste toepassing ligt dus geheel bij degenen, die met de uitvoering der wet belast waren.

Gaat het dan op, om onschuldigen, te goeder trouw zijnden personen, een wettelijk verkregen recht te ontnemen?

Het belang der volksgezondheid eischt contrôle en toezicht op de uitoefening der tandheelkunde. Maar daarvoor is dit wetsontwerp, evenals de wet van 29 Juni 1925, niet voldoende.

Dit wetsontwerp, evenals de wet van 29 Juni 1925, zijn niet geschikt om het vraagstuk op te lossen.

De wet van 29 Juni 1925 was bedoeld om een bij de wet van 10 Juni 1913 gepleegd onrecht, den tandtechnici aangedaan, te herstellen.

Vóór 1913 was de toestand voor de tandtechnici aldus, dat zij gerechtigd waren de beperkte tandprothese uit te oefenen.

Waarom gaat men nu niet een stap verder en herziet de wet van 10 Juni 1913 afdoende?

De tandtechnici hebben in den loop der jaren nuttig werk verricht, zij hebben de mondverzorging bevorderd en binnen het bereik gebracht van tal van onbemiddelden.

Het ligt m.i. volkomen in de lijn van de ontwikkeling der tandtechniek, om den tandtechniker de gelegenheid te geven zich volledig te ontwikkelen en te bekwamen en een zelfstandig bestaan te leiden.

Het is volstrekt niet gewenscht, dat de tandartsen de prijzen der kunstgebitten beheerschen, en het is ook niet in het algemeen belang, als het aantal gevestigde tandtechnici zoo beperkt wordt als de wet van 29 Juni 1925 beoogt.

Als de wet volgens de bedoeling wordt toegepast, zullen er van de pl.m. 170 technikers, die het visum hebben gekregen, pl.m. 20 overblijven.

De tandheelkunde is voor een klein deel wetenschap in den zin der geneeskunde, voor een groot deel techniek, gebaseerd op vakbekwaamheid.

Er dient te komen voor het beroep van tandtechnici een goede opleiding onder Staatstoezicht, met daaraan verbonden Staats-examen.

Dat zal zijn in het belang der volksgezondheid en tevens een economisch en doelmatig algemeen volksbelang.

Als het aanhangige wetsvoorstel volgens de letter wordt toegepast, zullen een aantal personen de verkregen vergunning kwijtraken. Niet omdat zij onbekwaam zijn, doch omdat zij niet in staat zijn wederom de bewijzen te leveren, dat zij vóór 10 Juni 1913 de volledige tandprothese als beroep uitoefenden.

Is het moreel wel geoorloofd om bewijzen te verlangen, dat men iets gedaan heeft, waartoe men wettelijk niet bevoegd was?

Het zal bovendien voor velen niet mogelijk zijn bewijzen te leveren, dat zij vóór 1913, dus 13 jaar geleden, de volledige tandprothese hebben uitgeoefend. Het hangt geheel af van de relaties, die men nog heeft, en de bereidheid van dezen om verklaringen te verstrekken. Zal ieder, die bewijzen kan verstrekken, dat doen?

Dat is lang niet zeker.

De mogelijkheid bestaat dus, dat personen, die rechtmatig een visum hebben bekomen, doch niet voor de tweede maal, thans onder veel strengere contrôle, voldoende bewijzen kunnen leveren, dat zij vóór

1913 de volledige tandprothese als beroep uitoefenden, gedupeerd zullen worden.

Is de Minister bereid, Mijnheer de Voorzitter, aan de gedupeerden de geleden schade te vergoeden?

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer heeft de Minister o.m. gezegd:

„De vraag, of eventuele schade, die geleden mocht worden door hen, die zich de verleende bevoegdheid zullen zien ontnemen, vergoed moet worden, kan de ondergeteekende niet bevestigend beantwoorden. Zij, die schade zullen hebben geleden, kunnen, naar de meening van den ondergeteekende, alleen zijn die personen, die eerst thans zich hebben geïnstalleerd en die niet slechts in 1913, maar zelfs in 1925 hun beroep dus niet maakten van de uitoefening der volledige tandprothese. Met eenige leden ziet de ondergeteekende niet in, dat de billijkheid zou mede brengen, aan deze personen schade te vergoeden, die zij door de intrekking van hun visum mochten lijden.”

Mijnheer de Voorzitter! Dit antwoord van den Minister is niet alleen vaag, maar bovendien, naar ik meen, ook onjuist. Nòch bij de wet van 29 Juni 1925, nòch bij dit huidige wetsvoorstel wordt verlangd, dat de belanghebbenden een eigen praktijk vóór 1913 zouden moeten hebben, doch ook in loondienst vóór dit tijdstip de volledige tandprothese kunnen hebben uitgeoefend. Want zelfs hun, die na aanneming van de wet van 29 Juni 1925 nog in loondienst waren, kan de bevoegdheid ook volgens de wetwijziging worden verleend.

De schade, die door de aanvaarding van dit wetsontwerp voor velen zal ontstaan, is niet onbelangrijk.

De Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging zegt in haar aan de Kamer gezonden adres o.m. het volgende:

„1o. dat vele in de toekomst gedupeerden hun ontslag genomen hebben uit hunne betrekking, of hun eigen praktijk, welke zij anders des avonds beoefenden, vergroot hebben, door deze eveneens overdag waar te nemen;

2o. dat meerderen groote en dure installaties aangeschaft hebben, welke inmiddels natuurlijk nog niet terug verdiend zijn;

3o. dat anderen, overtuigd zijnde van hunne huidige zelfstandigheid en hun zeker bestaansrecht, zijn getrouwd.”

Ik geef toe, Mijnheer de Voorzitter, dat het in meerdere gevallen moeilijk zal zijn de geleden schade te bepalen. Dit geldt vooral de indirecte schade. B.v. van iemand, die gehuwd is naar aanleiding van het verkregen visum.

Maar er zal toch gepoogd moeten worden op de een of andere wijze te gemoet te komen.

Het beste lijkt mij dit in den vorm, als door de Nederlandsche Tand-

technische Vereeniging wordt gevraagd, of door indiening van een aanvullend wetsvoorstel, behelzende de bepaling, dat aan tandtechnici de bevoegdheid kan worden gegeven de beperkte tandprothese uit te oefenen. Men kan dan tevens dengenen, die thans bevoegd zijn de volledige tandprothese uit te oefenen, doch geen voldoende bewijzen kunnen leveren, dat zij vóór 1913 de volledige tandprothese als beroep uitoefenden, bevoegdheid geven de beperkte tandprothese uit te oefenen. Tegen deze oplossing zal ook uit overwegingen van volksgezondheid geen bezwaar bestaan, aangezien deze beperkte toepassing der tandprothese bestaat in het maken van afdrukken en het plaatsen van gebitten. Een dergelijke bevoegdheid is ook toegestaan aan bandagisten, o.a. door passen en plaatsen van breukbanden, en aan orthopaedisten, door het maken van gipsafdrukken van menschelijke lichaamsdeelen.

Ik hoop, Mijnheer de Voorzitter, dat de Minister een bevredigende toezegging zal doen.

De heer Dobbelman: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal vóór dit wetsontwerp stemmen, omdat het mij juist en noodzakelijk schijnt. Maar dat neemt toch niet weg, dat zich bij mij de indruk gevestigd heeft, dat er fouten begaan zijn van beide kanten, zoowel van de zijden van de gegadigden, die de bevoegdheid hebben aangevraagd, als van de zijde der Regeering, die de bevoegdheid heeft verleend. Als dat waar is, als dus van de zijde der Regeering fouten zijn gemaakt, dan dunkt het mij, dat de Regeering ook verplicht is, zij het gedeeltelijk, schadevergoeding te geven. Nu zal het uiterst moeilijk zijn, die vergoeding in een geldsom uit te drukken, maar dat wordt ook niet verlangd. Ik geloof, dat, wanneer voldaan wordt aan het verzoek van de Nederlandsche Tandtechnische Vereeniging, dat zij in haar adres aan deze Kamer heeft neergelegd, dit zeer wenschelijk zou zijn. De vereeniging schrijft in haar adres:

„dat mocht onverhoopt deze wet toch aangenomen worden, zij het ten zeerste op prijs zou stellen, indien Uw Kamer er toe zou willen medewerken, dat ten minste voor de gedupeerden een bestaansrecht wordt verkregen. Volgens hun meening zou dit mogelijk zijn door een gedeeltelijk arbeidsveld van de volledige tandprothese te geven, n.l. overeenkomstig het eerste voorstel van Minister Aalberse (en hieruit maak ik op, dat inwilliging van het verzoek mogelijk is), waarin voornoemde Minister den tandtechnici de beperkte tandprothese wilde verleen, waaronder dan te verstaan: het afdruk nemen en het plaatsen van het kunstgebit”.

In de daaraan voorafgaande alinea motiveert de vereeniging haar verzoek als volgt:

„dat zij verder meenen te mogen opmerken, dat niettegen-

staande deze wet ruim een jaar in werking is en al deze jongere en oudere bevoegd verklaarden de volledige tandprothese toepasten, geen enkel ongeval plaats gevonden heeft. Hieruit blijkt dus, dat de bevoegdverklaring zéér zeker uit een oogpunt van de volksgezondheid als geslaagd mag worden beschouwd, terwijl mede de volksklasse in de gelegenheid gesteld is, tegen belangrijk lagere tarieven prothetische tandheelkunde te erlangen".

Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats wil ik daarvoor opkomen en den Minister verzoeken daaraan gevolg te geven. Het is wenschelijk uit een oogpunt van rechtvaardigheid, als de Minister dat doet, en verder is het ook in het algemeen belang, want de volksklasse is er mede gebaat, dat zij tegen zoo laag mogelijken prijs de beperkte tandheelkundige behandeling zal kunnen erlangen. Daarom sluit ik mij aan bij het verzoek van den geachten vorigen spreker en vraag ik den Minister beleefd, daaraan gevolg te geven.

De heer S m e e n g e: Mijnheer de Voorzitter! In aansluiting aan hetgeen de heer Danz heeft gezegd, zou ik ook enkele opmerkingen willen maken. Ik ben het met hem eens, dat, indien dit wetsontwerp wordt aangenomen, men in een hoogst moeilijke positie zal komen tegenover hen, die men na aanneming van het vorig ontwerp bevoegd heeft verklaard. Ik kan mij niet vereenigen met de wijze, waarop de Minister heeft geantwoord op de vraag of er rekening zal worden gehouden met degenen, die krachtens de vorige wet de bevoegdheid kregen en zich, om in staat te zijn hun bedrijf uit te oefenen, installeerden, d. w. z. veel hebben laten loopen en zich vrij belangrijke kosten hebben getroost. Er zijn er, die hun contract met hen, bij wie zij werkten, misschien jarenlang, hebben opgezegd om voor zich zelf te beginnen; ook dezen hebben, ten einde een atelier te krijgen, zooals tegenwoordig gewenscht, veel kosten moeten maken. Ik zeg niet te veel, als ik het vermoeden uitspraak, dat zij die sommen niet hebben kunnen afbetalen. Zij zullen wellicht hebben gebruik gemaakt van het helaas in onze tegenwoordige samenleving meer en meer koopen op afbetaling, zich voor langen tijd hebben vastgezet. Wanneer dezen personen nu wordt ontnomen dat, wat hun werd verleend, dan zijn zij er bijzonder ongelukkig aan toe. Gaarne zou ik van den Minister hooren of hij er ook niet zoo over denkt en of hiermede straks rekening zal worden gehouden. Moet het nadeel, dat deze menschen daardoor ondervinden, hun niet worden vergoed? Men mag niet willen, dat zij hun geheele verder leven daaronder gebukt zullen gaan.

In de stukken komt, meen ik, de uitdrukking „onrechtmatig verkregen" voor. Ik zou den Minister willen vragen wat hij daarmede bedoelt. Moeten de bewijzen, die men heeft overgelegd, onrechtmatig verkregen zijn? Noch uit de stukken van de overzijde, noch uit die van deze kamer, noch uit de debatten is mij dat goed duidelijk geworden. Gaarne zou ik hierop een antwoord hebben.

Ik heb altijd vreemd gevonden, dat men van de betrokkenen be-

wijzen vroeg, dat zij een functie hebben verricht, daden hadden gedaan, die hun bij de wet uitdrukkelijk waren verboden, en dat zij daarvan bewijzen moesten overleggen. Het overleggen van deze stukken mag niet onrechtmatig worden geacht. Maar wat is dan de betekenis er van, Mijnheer de Voorzitter? Was hetgeen gebeurde na de wet 1925 niet goed? Men komt door het aannemen van dit ontwerp vrij zeker in groote moeilijkheden, die men niet heeft voorzien. Welnu, de nadeelen, die van de uitvoering van het onderhavig ontwerp het gevolg zijn, mag men niet door de nu begiftigden laten dragen.

De heer Slotemaker de Bruine, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Ik geloof, dat ik beginnen mag met een woord, dat door den heer Danz gesproken is. Hij sprak van een onrecht, den tandtechnici in 1913 aangedaan. Ik geloof, dat de heer Danz ons met die uitdrukking midden in de oorspronkelijke quaestie gesteld heeft, want, gelijk uit het verdere betoog van dien geachten afgevaardigde gebleken is, hebben destijds en sindsdien en ook thans nog enkele leden der Kamer de overtuiging, dat men in 1925 meer had moeten doen dan wat door de wet van 1925 in den vorm, waarin zij tot stand is gekomen, is gebeurd.

Wat was de bedoeling van de wet van 1925, zooals zij is tot stand gekomen?

Ik geloof niet, dat de heer Danz het volkomen juist gezegd heeft, toen hij zeide: het onrecht, den tandtechnici aangedaan, ongedaan te maken; maar dat het doel was: weg te nemen deze onbillijkheid, waaraan men niet had gedacht in 1913, dat er een aantal personen waren, die bij het tot stand komen van de zoeven genoemde wet reeds volledig de tandprothese als beroep uitoefenden en die eigenlijk niet volkomen in overeenstemming met de wet daarmede waren doorgegaan. Dit betreffelijk kleine aantal personen wilde men behoeden voor iedere justitieele moeilijkheid en daarvoor is ten slotte het wetsontwerp door den heer Aalberse in den laatsten definitieven vorm ingediend.

Wanneer men dus met den heer Danz zou wenschen, dat veel ruimer gehandeld wordt dan gehandeld is met het uiteindelijke ontwerp, dan geloof ik, dat de heer Danz volkomen juist handelt door mij te vragen of ik overwegen wil een nieuw ontwerp in te dienen.

Maar met die enkele opmerking heeft de heer Danz dan ook reeds uitgesproken, dat het ontwerp, dat thans aan de orde is, wenschelijk is om de wet van 1925 in den zin, waarin die wet is bedoeld, te doen werken. En wanneer wij het zoo zien, dan heb ik daarmede tevens al een zeker antwoord gegeven op de vragen van de heeren Dobbelman en Smeenge. Als de heer Dobbelmann zegt, dat een eventueele schadevergoeding in geld niet gevraagd wordt, en ook heel moeilijk zal zijn te schatten, dan ben ik dit laatste volkomen met hem eens. En ik meen den heer Dobbelmann goed begrepen te hebben, als ik zeg, dat hij dacht in dezelfde lijn, waarin ook de heer Danz dacht, de mogelijk-

heid scheppen van een beperkte tandprothese. Ik kom daarop onmiddellijk terug.

Als de heer Smeenge spreekt over de velen, die zich hebben geïnstalleerd sinds zij de toelating hebben ontvangen, mag ik dan opmerken, dat er volgens dien geachten afgevaardigde dus velen zijn, die niet geïnstalleerd waren, die dus de volledige tandprothese niet als beroep zelfstandig hebben uitgeoefend. Nu vraagt de heer Smeenge of ik meen, dat mensen, die dan toch de bevoegdheid verkregen hebben, die onrechtmatig verkregen hebben; en hij vraagt mij er bij: Wat bedoelt gij met het woord: onrechtmatig? Laat mij antwoorden, dat onrechtmatig in dit verband wil zeggen: in strijd met de bedoeling van de wet van 1925.

De heer Smeenge vraagt bovendien, of er onjuiste stukken zijn overgelegd, dezelfde vraag, die ook de heer Danz heeft gedaan.

Ik moet er aan herinneren, dat reeds tijdens de interpellatie in de Tweede Kamer ik heel voorzichtig heb doen uitkomen, dat ik den indruk had, dat nu en dan niet volkomen betrouwbare stukken waren overgelegd, maar dat mevrouw de Vries—Bruins mij in bezit gesteld heeft van een dossier, dat, wanneer het wetsontwerp hier wordt aangenomen, aan de in het oog gevatte commissie zal worden ter hand gesteld, en waaruit zeer waarschijnlijk blijken zal, dat er meer dergelijke stukken zijn dan ik op het oogenblik, dat ik bij de interpellatie sprak, nog kon vermoeden.

Als de heer Smeenge intusschen er bij vraagt: Bedoelt ge met onrechtmatige bewijzen, bewijzen, dat ze deden, wat ze niet mochten doen, dan antwoord ik: Komt deze vraag niet weer voort uit hetzelfde misverstand, van waaruit in zekeren zin ook de heer Danz sprak. Wat is n.l. aan deze personen gevraagd? Kunt ge bewijzen, is hun gevraagd, dat ge vóór 1913 dit vak reeds als beroep uitoefendet en kunt ge bewijzen, dat ge thans daartoe bekwaam zijt, waarbij dus niet aan hen gevraagd werd: Kunt ge bewijzen, dat ge handelt in strijd met de wet; maar kunt ge bewijzen, dat de wet van 1925 ook op u slaat.

Men kan dat, m. i., moeilijk bestrijden.

De vraag, die ik ten slotte moet beantwoorden, is de vraag van den heer Danz, ondersteund door den heer Dobbelaars, of ik bereid ben een nieuw ontwerp in te dienen, waarbij aan de tandtechnici de bevoegdheid wordt verleend om de beperkte tandprothese uit te oefenen.

Ik merk op, dat die vraag mij in het Voorloopig Verslag niet is gedaan. Niettemin heb ik geen bezwaar om op die vraag te antwoorden, dat ik daaromtrent op dit oogenblik geen toezegging kan doen, en dat wel om de volgende redenen.

In de eerste plaats is dat nieuw. De gedachte, dat de tandtechnici de beperkte tandprothese zullen mogen uitoefenen, wordt zelfs nog niet door een ruime interpretatie van de wet van 1925 gedekt. Ik kom daarmee dus terug in dezelfde besprekingen en verhandelingen, die hebben plaats gehad tusschen het indienen van het oorspronkelijk

wetsontwerp-Aalberse en het ontwerp, dat ten slotte wet geworden is. Ik zou te dezer zake mij eerst opnieuw willen beraden.

Ik merk hierbij op, dat het waarschijnlijk niet zoo gemakkelijk zal zijn als de heeren Danz en Dobbeltmann meenden om precies uit te maken, wat beperkte tandprothese is, hetgeen toch noodig is, opdat wij geen nieuwe moeilijkheden krijgen. Deze beide geachte afgevaardigden hebben gezegd: Het is het maken van afdrukken en het plaatsen van gebitten. Dit klinkt voor ons vrij eenvoudig, maar wanneer de heeren hebben kennis genomen van wat voor het kantongerecht te Rotterdam heeft plaats gehad, zullen zij hebben ontdekt, hoe moeilijk het is van een bepaling, die door de uitspraak van den Hoogen Raad eenerzijds en door de Wet op de tandheekkunde anderzijds reeds schijnt vast te staan, den preciezen inhoud onder woorden te brengen.

Het spreekt vanzelf, dat ik in dit verband op dit oogenblik inproviserende, niet kan toezeggen, een dergelijke zaak te bevorderen, omdat, behalve de groote kring van personen, waaraan wij nog niet hadden gedacht, ook de vraag, wat men wettelijk onder beperkte tandprothese moet verstaan, door mij in elk geval opnieuw onder de oogen moet worden gezien.

Ik heb er geen bezwaar tegen, toe te zeggen, dat ik bereid ben de zaak opnieuw te overwegen, dat spreekt vanzelf; maar daarin mag niet liggen de toezegging, dat binnen afzienbaren tijd een dergelijk wetsontwerp de Staten-Generaal bereiken zal.

De heer Danz: Mijnheer de Voorzitter! Het doet mij genoegen, dat de Minister zich bereid heeft verklaard, de zaak nog eens te overwegen, maar hij blijft m.i. toch te vaag, waar de vraag overblijft: Wat zal er nu met die 150 menschen geschieden, waarvan het visum volgens de wet onbedingd wordt ingetrokken? Volgens mijn meening zullen er maar 20 personen overblijven, die bevoegd zijn.

Ik had dit voorstel gedaan, omdat ik meende, dat daarmede zooveel mogelijk zou kunnen worden te gemoet gekomen aan de wenschen van de personen, die op het oogenblik bevoegd zijn verklaard om de geheele tandprothese uit te oefenen en volgens hun bewijsstukken bekwaam zijn, in elk geval bevoegd kunnen worden verklaard, om de beperkte tandprothese uit te oefenen.

Nu zegt de Minister: Wat verstaat men daaronder? Het is algemeen bekend — het staat trouwens in de wet van 1913 —, dat dit is het maken van afdrukken en het plaatsen van gebitten. Dat is een heel eenvoudige bewerking, maar ik had mij voorgesteld, dat, wanneer de Minister aan deze wenschen te gemoet kwam, er dan zou komen een soort van opleiding voor de technici onder Staatstoezicht, met daaraan verbonden examen en diploma. Nu voel ik wel, dat daaraan moeilijkheden zijn verbonden. Ik hoop echter, dat de Minister er toe zal besluiten, met een wetsontwerp in dezen geest te komen en dat dat niet te lang zal uitblijven, omdat de betrokken personen anders ernstig gedupeerd zullen worden. Ik spreek dus de hoop uit, dat de Minister in de aangegeven richting tot een resultaat zal komen.

De heer Smeenge: Mijnheer de Voorzitter; een enkel woord naar aanleiding van het antwoord van den Minister. De Minister heeft gezegd: Eigenlijk mogen zij het niet hebben, die het in strijd met de bedoeling der wet hebben gekregen. Mijnheer de Voorzitter! Wie heeft dat te beoordeelen? De woorden van de wet waren m.i. duidelijk en daarmee hadden zij te doen; er was voor hen geen reden om verder te onderzoeken wat de bedoeling was. De Minister zei mij verder: de betrokkenen, die gij op het oog hebt, waren dus in 1911 niet geïnstalleerd. Juist, Mijnheer de Voorzitter, maar dat deed er weinig toe. Zij kregen nu een visum en dat maakte installatie voor velen noodig.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zou willen vragen: Is het niet mogelijk in de aangegeven richting voor de bedoelde personen iets te doen? Er blijven anders ongelukkigen over, die jarenlang gebukt blijven gaan onder dat wat hun door de wet 1925 mogelijk werd en wat men hun vandaag wil ontnemen. Laat de commissie, waarvan de Minister spreekt ook toch letten op dat wat recht, maar ook op dat wat billijk is.

De heer Slotemaker de Bruine, Minister van Arbeid, Handel en Nijverheid: Mijnheer de Voorzitter! Op de vraag, door den heer Smeenge gedaan, „wie dat zal beoordeelen”, kan ik antwoorden, dat de commissie, waarvan ik hoop, dat zij mij zal adviseeren, toch zeker wel alzijdig beoordeelen zal in verband met haar samenstelling, zooals ik die mij heb gedacht.

Wat de opmerkingen van den heer Danz betreft, kan ik antwoorden, dat ik mij niet aansluit aan de berekening, die hij gemaakt heeft, dat het b.v. 20 personen gelden zal. Ik zou mij in dezen geheel willen losmaken van iedere schatting, omdat die mij op dit punt vrij gevaarlijk voorkomt. De heer Danz heeft mijn aanvankelijk bezwaar nog versterkt, door te zeggen, dat wij in geen geval in zijn lijn kunnen gaan zonder een zekere opleiding te maken met een diploma en een examen. Ik zal gaarne nog eens overwegen, of ik het zal doen, maar een bevestigend antwoord geven kan ik op het oogenblik nog niet.

De beraadslaging wordt gesloten en het ontwerp van wet zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

HET INSLIKKEN VAN EEN ZENUWNAALD

Tot de risicos van de uitoefening der tandheelkunde behoort ook het gevaar, dat de in de mondholte gehanteerde instrumentjes door een ongelukkigen samenloop van omstandigheden (hetzij doordat ze aan de hand des operateurs ontglippen, breken of losraken) in de keel terechtkomen en — nog erger — verder een weg vinden in de luchtpijp of in den slokdarm. Al behooren deze ongevallen tot de uiterste zeldzaamheden, toch vinden wij herhaaldelijk in de literatuur melding gemaakt van dergelijke accidenten.

Het afbreken van injectienaalden bij gewone en geleidingsanaesthesie is wel de meest voorkomende. Dat zulks voor den tandarts (behalve natuurlijk ook voor den patient) een hoogst onaangename ervaring is, behoeft geen nadere verklaring. Nog erger wordt het echter indien een zenuwnaald het operatieterrein verlaat en in de pharynx verdwijnt. Uit de literatuur kennen wij meerdere gevallen (en Röntgenfoto's) van verdwaalde naalden.

Over de psychologische consequenties van dergelijke ongelukken kan onze fantasie voldoende uitkomst geven; daarnevens staat dan nog de kwestie der aansprakelijkheid in juridischen zin. Afgezien van de strafrechterlijke verantwoordelijkheid (veroorzaken van letsel door schuld) heeft men nog de civielrechterlijke gevolgen in den vorm van een eisch tot schadevergoeding. Dit laatste is wel de meest voorkomende gelegenheid waarin de rechter van zijn oordeel over de mate van verantwoordelijkheid van den tandarts voor de praktijksongevallen, laat blijken. Ten onzent kennen wij burgerrechtelijke uitspraken in dit soort ongevallen niet, daarentegen zijn civiele vorderingen op grond van (beweerde) nalatigheid inzake de verleende hulp bij onze oostelijke bureu en in de angelsaksische landen geen zeldzaamheid.

Afgezien van het min of meer interessante van het geval, zit aan de rechterlijke conclusie vaak een principieele kant, daar de overwegingen der rechtbank gebaseerd zijn op de meening van deskun-

digen, meestal vooraanstaande vakgenooten, wier oordeel over de werkwijze, tengevolge waarvan het ongeluk kon gebeuren, voor de beroepsgemeenschap van belang is, wijl het als norm kan gelden van de professioneele waardeering der gewraakte methode en haar gebleken gevaren.

Het geval, zooals in den titel vermeld, dat aanleiding was tot een civiele vordering tegen den verwekker ervan, betrof een „dentist” in Hamburg, of eigenlijk diens assistent, welke bij een pulpaextirpatie in een ondermolaar een z.g. spiraalzenuwnaald liet glippen, omdat, naar zijn beweren, de patiënte plotseling haar mond sloot en hem op de vingers beet, (hetgeen door de eischeres werd ontkend). De naald schoot in de keel en werd doorgeslikt. Na eenige dagen stelde zij zich onder geneeskundige behandeling omdat zij maagpijn meende te voelen. Bij een, op grond van een Röntgenopname, verrichte maagoperatie werd de naald niet gevonden. Met de bewering, dat de assistent zorgeloos had gehandeld, stelde zij (of liever haar echtgenoot) een actie tot schadevergoeding in tegen den „dentist” voor de behandelingskosten en voor smartegeld, wijl zij zich aan een levensgevaarlijke operatie had moeten onderwerpen. De rechtbank wees de schadevergoeding toe, zoowel de kosten der geneeskundige behandeling als het smartegeld. In hooger beroep verwierp het gerechtshof het verweer der gedaagden.

Aan de overwegingen van het vonnis zij ontleend, dat „de meeningen der drie deskundigen daarin overeenstemden, dat het gebruik van z.g. spiraalzenuwnaalden (die aan het bovineinde met een uit spiraalvormig gewonden draad vervaardigd kort handvat voorzien zijn), wanneer zij niet in een naaldhouder bevestigd zijn, doch alleen met het korte handvat tusschen de toppen van duim en vinger vastgehouden worden, het gevaar in zich sluiten, dat de naald uit de vingers glipt. Daarom gebruiken de deskundigen Dr. H. en Dr. B. principieel geen zenuwnaalden zonder houder. De gewone zenuwnaalden zijn zoo geconstrueerd, dat zij alleen met een houder gebruikt kunnen worden en ook voor de z.g. spiraalzenuwnaalden zijn er volgens de verklaring van den deskundige Dr. B. eveneens daarbij passende houders.”

„Al kan volgens de meening der deskundigen niet van een algemeen erkende stelregel der tandheekunde gesproken worden, dat ook spiraalzenuwnaalden uitsluitend met houders gebruikt mogen worden, dan is er toch een reeks van maatregelen, die den patient tegen de gevolgen van een eventueel ontglippen van den spiraalzenuwnaald beschermen, zooals het aanleggen in den mond van een gummilap,

bedekking van de tong en de keel met een mondservet en ten slotte beveiliging van de naald door een daaraan bevestigde lange draad. Dergelijke maatregelen zijn in het tandheelkundige instituut te Hamburg streng voorgeschreven. In de praktijk kan volgens het getuigenis van Dr. F. en Dr. B. de toepassing niet onvoorwaardelijk geëischt worden. Ziet de operateur echter van zulke voorzorgsmaatregelen af, van welke de beide eerstgenoemde voor den patient zeer lastig en ongemakkelijk zijn, dan doet hij zulks op eigen risico. Hij maakt daarbij inbreuk op de voor de veiligheid van zijn patient vereischte zorgvuldigheid, al wordt deze zorgvuldigheid in de praktijk ook niet algemeen beoefend."

„Daar ontegenzeggelijk de gedaagde geen enkele veiligheidsmaatregel getroffen heeft en de spiraalzenuwnaald enkel met de vingers aangepakt, zoo heeft hij onvoorzichtig gehandeld. Tot zijn verontschuldiging kan ook niet dienen, dat, naar hij beweert en niet bewezen is, de eischeres plotseling den mond gesloten heeft en hem op de vingers gebeten. Want op dergelijke reflexbewegingen van den patient, wanneer de naald op een pijnlijke plaats stoot, moet hij bedacht zijn. Het doel van de bovengenoemde veiligheidsmaatregelen is immers juist om bij zulke gebeurlijkheden te verhinderen, dat de naald in de keel valt en door den patient ingeslikt wordt. Voor dergelijke door de plotselinge pijn opgewekte onwillekeurige bewegingen is ook de patient niet aansprakelijk."

„Wanneer de gedaagde aanvoert, dat hem geen subjectieve schuld treft, aangezien hem niet bekend was, dat er ook voor spiraalzenuwnaalden geschikte houders bestaan en dat andere spiraalzenuwnaalden in de instrumentale uitrusting van zijn patroon niet aanwezig waren, zoo kan men hiermee niet accoord gaan. Er blijkt uit, dat de gedaagde van het voor de wortelbehandeling noodzakelijke en gebruikelijke instrumentarium slechts gebrekkige kennis bezeten heeft. Deze onkunde is hem als schuld aan te rekenen, aangezien hij desondanks zich voor bekwaam gehouden heeft om de wortelbehandeling op zich te nemen."

Prof. H e s s e, die bovenstaand vonnis in de Zahnärztl. Rundschau No. 37 publiceert, legt er den nadruk op, dat, al verklaren de deskundigen, dat de opgenoemde voorzorgsmaatregelen in de praktijk niet *onvoorwaardelijk* geëischt kunnen worden, de rechtbank zich op het standpunt geplaatst heeft, dat de operateur, die op zijn zekerheid en handigheid vertrouwt en veiligheidsmaatregelen achterwege laat, zorgeloos handelt en daardoor bij ongelukken veroordeeld moet worden.

Het gerechtshof heeft in den zin van nalatigheid beslist, welke beslissing z. i. daarom van belang is, omdat in de eerste plaats bij wortelbehandelingen het aanleggen van cofferdam vereischt wordt. Tegen dit z. i. souvereine hulpmiddel wordt steeds weer gezondigd, in welk feit hij als deskundige vaak aanleiding gevonden heeft om bij processen het niet-aanleggen van cofferdam als nalatigheid te betitelen.

Tegen deze uitspraak van Prof. H. komt in No. 44 van hetzelfde tijdschrift *W r a g g e* in verzet, voornamelijk tegen diens eisch van cofferdam. Is het niet-aanleggen van cofferdam een nalatigheids-zonde of niet?

Hij brengt in herinnering hoe ook bij een andere zaak: het optreden van septische algemeene verschijnselen na een wortelbehandeling, de desbetreffende tandarts, al kon ook het verband tusschen de feiten niet onomstootelijk bewezen worden en terwijl de meeningen der deskundigen ver uiteenliepen, toch in eersten aanleg veroordeeld werd op grond van Prof. H.'s meening, dat door het niet-gebruik maken van cofferdam, nalatigheid in het spel en de tandarts schuldig was. Naderhand bleek, dat de patiënte reeds vroeger aan een soortgelijke septische algemeene aandoening geleden had, doch zulks had verzwegen. Al werd de tandarts in hooger beroep dan ook vrijgesproken, het effect van de eerste uitspraak werd daarmee niet ongedaan gemaakt. Wanneer het niet-aanleggen van cofferdam bij wortelbehandelingen als nalatigheid beschouwd wordt, wat beteekent zulks dan voor het groote aantal tandartsen met fondspraktijk, welks tarieven zulks tot een onmogelijkheid maken?

In antwoord hierop wil Prof. H. laten gelden, dat er een ongelukkige samenloop van omstandigheden in 't spel was, houdt echter staande dat het gebruik van cofferdam geen tijd kost, doch bespaart en dat de *praxis aurea* en *praxis pauperum* bij veiligheidsmaatregelen gelijke behandeling vereischen; de chirurg zal ook in de *praxis paupera* het materiaal aan doeken niet achterwege laten, wat hij in het andere geval noodig oordeelt. Overigens acht hij vergoeding van cofferdam-aanleggen vanwege de ziekenfondsen geïndiceerd.

Ook Prof. *R i t t e r* heeft zijn licht over deze kwestie laten schijnen en ontkent, om te beginnen, dat het niet-aanleggen van cofferdam door bevoegde tandartsen als nalatigheid in den zin van het wetboek van strafrecht kan worden beschouwd. Eerstens laten zich de voorbehoedmiddelen (cofferdam, mondservet, lange draad) in de meeste gevallen vooral bij wortelbehandeling der molaren in 't geheel niet aanwenden,

terwijl deze maatregelen in de tandheelkundige praktijk in het algemeen niet gebruikelijk zijn; het operatieveld wordt door de aangegeven hulpmiddelen niet zelden belemmerd. Bovendien gaat het niet aan om voor afzonderlijke gevallen bepaalde voorschriften te geven, welke ingrijpen in de gerechtvaardigde werkwijzen van bevoegde tandartsen, die krachtens hun bevoegdheid het recht hebben om hun maatregelen te nemen in overeenstemming met hun kennis en vaardigheid. En ten slotte dient volgens de wet als maatstaf voor de aan te wenden zorg de *heerschende* opvatting dienaangaande.

Wat voor studenten, die zich de bekwaamheid nog eigen moeten maken, als veiligheidsmaatregel aanbeveling verdient en verplicht wordt gesteld, behoeft niet te gelden voor den geoefende, wiens vaardigheid zoo groot is, dat hij ook zonder cofferdam voor een correcte uitvoering van de wortelbehandeling wel in kan staan. En putride wortelkanalen laten ook onder cofferdam geen aseptisch werken toe. Wie het beste alleen goed genoeg acht, behoort naast cofferdam ook de Röntgenfoto en het bacteriologisch wortelkanaalonderzoek verplichtend te stellen. Aldus Wragge in zijn slotwoord „zur Kofferdamfrage”, waarop de Fahrlässigkeit-kwestie ten leste uitliep.

B.